

BUJI FERENC

Az összetört nádszál

VERES ZSUZSANNA / TARASZEVIC S ZSUZSA

(1977 – 2018)

Taraszevics Zsuzsa, leánykori – és gyakran használt írói – nevén Veres Zsuzsanna a maga láthatatlanságában és ismeretlenségében is kivételes, sőt nyugodtan mondhatjuk: egyedülálló személyisége volt a magyar irodalomnak. Ami ezt a különleges pozíciót biztosítja számára, az mindenekelőtt torzóban maradt életművének alapjellege és mozgatórugója: az a benne élő hatalmas igény, hogy írásai révén megragadjon egy rég letűnt eszmét, a *férfias hősiesség* eszméjét, melyet a régi Rómában a *virilitas* erényének neveztek. Nyugodtan lehet azt mondani, hogy bármiről is írt, legyen az történelem, irodalom, politika vagy populáris művészet, legyen az tanulmány, esszé vagy regény, kivétel nélkül mindig azt kereste, hogy ezt a benne elevenen élő eszményt milyen témán vagy személyiségen keresztül tudja megragadni. A maga hús-vér eszményeit is mindig eszerint választotta meg. Hogy más vonatkozásokban kik voltak ezek az eszmények, legkevésbé sem érdekelte: szélsőjobboldali politikus vagy zsidó költő, képregényhős vagy torreador – számára mindegy volt. Mindenholt azt kereste, ami heroikus – s miután a mai világból ez a fajta heroizmus már kiveszett, hát a múlt felé fordult. Ezért lett írásainak többsége történelmi témájú. Az egyetlen terület, ahol ezt az eszményt még mind a mai napig életben találta, a bikaviadal. Még tizenéves volt, amikor a bikaviadal felkeltette figyelmét. Szüleivel Spanyolországban nyaralt, és a kérésére szülei a kamasz lányt elvitték egy bikaviadalra. Egy egész életre szóló szerelem vette kezdetét ekkor. Általában a bikaviadalt a mai humanista – következőképpen állatvédő – ember radikálisan elutasítja mint a múlt kegyetlen maradványát, és a vér, a szenvedés Zsuzsa számára sem volt vonzó benne. Ám ami mégis lenyűgözte a bikaviadalban, az a torreador bátorsága, nemessége és hősiessége. Egyik levelében plasztikus képet ad erről:

A bikaviadal nagyon komoly dolog: most már öt éve figyelem és még mindig rengeteg tanulnivaló van, de őszintén mondom, az egész élet benne van egy jó viadalban. A legteljesebb tevékenység, ami korunkban még létezik. És nagyon fontos, hogy nem pusztán elmélet: amikor ott állsz a bika előtt, vagy pánikba esel és semmiféle elméleti tudás nem segít, vagy végigcsinálod. (2017. február 9.)

Egész életében esküdt ellensége volt az „elméletiségnek”. Ennek fényében ajánlotta egyetlen megjelent könyvét dédapja emlékének, „aki hősi halált halt a Kárpátokban, 1914 telén”, egyik tanulmányát pedig „a második világháború csataterain hősi halált

halt SS-katonák emlékére”. Zsuzsa mint mély történelmi érdeklődésű ember számára ami igazán jelentőségteljes volt, az a „nagy háború” vagyis az I. világháború volt. Megítélése szerint minden fontos dolog ekkor dőlt el. Ekkor rendeződött át alapvetően Európának nemcsak a térképe, hanem az egész politikai és szellemi szerkezete is. Ekkor jött el az a demokratikus világ, amely már strukturálisan kiküszöbölte magából a *virilitast*. Hozzá képest a II. világháborúnak, hiába volt nagyobb volumenű, tulajdonképpen már nem volt lényegi hozadéka. A II. világháború csupán konfirmálta és véglegesítette mindazt, amit az I. világháború megteremtett.

Zsuzsa történelmi-politikai gondolkozása nem fért bele a *political correct* szűk Prokrusztész-ágyába. Szimpatizált a XX. század középső harmadának – manapság szélsőjobboldalinak nevezett – mozgalmaival, de különösen a spanyol és a portugál jobboldallal, melyekben sokkal kevesebb volt a populista, szocialista és nacionalista elem, s ugyanakkor sokkal több az arisztokratikus vonás, mint a kontinens középső részének hasonló jellegű mozgalmaiban. A jobboldaliságban is a határozottság és keménység, a hősiesség és egyenesség vonzotta: *az erő kultusza* – és bármilyen politika is lett volna ennek megtestesülése, az elnyerte volna rokonszenvét. Irodalmi vonatkozásban is a *virilitas* eszménye vezérelte: ki nem állhatta azt, ami amorf és szétfolyó, aminek nincsenek éles határai, ugyanakkor rendkívül nagyra értékelte az irodalmi formát, azt a – saját kifejezésével élve – „formai szigor”, mely tartást, határozottságot, karaktert ad az adott műnek. „Nagyon világosan, pontosan, koncentráltan és egyszerűen kell fogalmazni” – mint ahogy egyik levelében írja. Ezért volt az, hogy az összes műfaj közül a lírát tartotta a legtöbbre – noha ő maga nagyon távol állt a lírai alkattól. Kiváló érzeke volt a címadáshoz: képes volt két-három szóba belesűríteni a lényegét. „Amerika, a Gólem”. Ki ne látná meg egy ilyen plasztikus címben azt a világtörténeti szerepet, amelyet a tanulmány szerzője szerint Amerika játszik – még ha ő maga másként is gondolja?

Talán – paradox módon – éppen a „forma fegyelmesség” vezette a képregények világába is. Számomra hosszú ideig megfejthetetlen volt ez a vonzalma, hiszen mindaz, ami populáris, kimondottan távol állt tőle – de alighanem a képregények határozott, néhány egyszerű vonallal nagyon karakteresre megrajzolt figurái vonzották, hogy a történetmesélés feszességét ne is említsük. Taraszevics Zsuzsa azonban még egy ilyen populáris témát is képes volt nem populáris módon, hanem nagyon is magas irodalmi szinten megközelíteni. Meglepően komoly ismeretekkel rendelkezett a képregény világról, és ha az ember ezeket a tanulmányait olvassa, elcsodálkozik, hogy ebben a műfajban milyen mélységek és magasságok rejlenek. Esküdt ellensége volt mindenféle „emocionalitásnak”, mindenféle személyes és individuális „önkifejezésnek”. Maximálisan egyetértett a neves tradicionális művészettörténész, Ananda K. Coomaraswamy gondolatával: „A modern művész tetszést akar aratni, vagy ami még rosszabb, ki akarja fejezni önmagát.” Zsuzsától ez a személyes önkifejezés a lehető legtávolabb állt, már csak azért is, mert az erőt és a *virilitast* kínzó *hiányként* élte át, részint önmaga, részint környezete vonatkozásában – miközben *eszményként* gondolkodásának, sőt egész életének meghatározó eleme volt. Élete nagy kalandja a tra-

dicionális iskolával és szellemiséggel való megismerkedése volt: e szellemiség intellektuális „armatúrájának” segítségével tudta önmaga számára megragadni mindazokat az eszméket, amelyek gyermekkorától fogva intenzíven, de mégis megfogalmazatlanul éltek benne. Szerelem volt ez első látásra, s noha a későbbiek folyamán emberi értelemben eltávolodott az iskolától, számos gondolati elemét magával vitte. Mint ahogy már a fentebb is idézett levelében írja,

Amikor *A Farkas korát* írtam, erősen a László András-féle kör szellemi hatása alatt voltam, és jó néhány évembe telt, hogy az ott szerzett – egyébként sok szempontból értékes – tapasztalatokat átalakítsam, főleg a felsőbbrendű, gőgös pózt elhagyjam az írásaimból az egyszerűség kedvéért. Az egyszerűség mindig igazabb. A művészet nem nagyon érdekkel, mert ha az ember jól végzi a dolgát, szükségszerűen művésze a hivatásának: a többi csak szépelgés és a hiúság legyezgetésére szolgáló művészkedés. Számomra az igazi művész nem exhibicionista, különleges zseni, hanem a legszerényebben élő ember: mindig Andrej Rubljovra gondolok, ha tradicionális értelemben vett művészről van szó. Az ikonjai ott vannak a moszkvai Tretyjakov Galériában, lent egy pincehelyiségben, és csak akkor érsz oda, amikor az összes parókás nobilitással meg történelmi képekkel telezsúfolt szobán keresztülmentél, tikkadt aggyal, a bőség zavarától letompultan (ezért is utálom a múzeumokat). De amikor meglátod a Szentháromságot vagy a Megváltó Krisztust (amit a bolsevikok lemeszeltek, utólag kapargatták le róla a restaurátorok), olyan éber leszel, mintha villám csapott volna beléd. És állsz előtte, nézed, és komolyan átlépsz egy másik dimenzióba. Nem tudod levenni a szemed Rubljov ikonjairól. (2017. február 9.)

Bármilyen témáról készült írni, nemcsak rendkívüli alapossággal, de nagy kedvvel és lelkesedéssel is tanulmányozta át az adott területet. Mint minden sajátos karakterrel rendelkező szellemi ember, tulajdonképpen a szakadatlan nyomozás állapotában volt olyan emberek vagy témák után, amelyeken keresztül a maga nagyon sajátos eszményeit ki tudta fejezni. Olyan témákra, területekre és személyiségekre hívta fel a magyar olvasóközönség figyelmét, akikről vagy gyakorlatilag még senki sem írt, vagy pedig egész egyszerűen teljességgel ismeretlenek voltak. Magától értetődik, hogy emiatt a lehető legtávolabb állt a *mainstream* irodalomtól. Azon kevesek közé tartozott, akik az írást valódi hivatásként fogták fel, s míg az élet egyéb területeire csak a szükséges minimális figyelmet fordította, e téren elkötelezetten perfekcionista volt:

Amit te „dolgoknak” neveztl [írta e sorok írójának egyik levelében], azok számomra nem „dolgok”, ugyanis semmi olyannal nem foglalkozom komolyan, ami valamiképpen ne az önmagamhoz vezető út bejárását segítené (legfeljebb a csekkek befizetése). Az írás számomra út, amelyen keresztül megpróbálok a lehető legmesszebbre eljutni. Ezért az irodalom – közönséges értelemben – engem nem nagyon izgat. Regényeket utójára kamasz koromban olvastam, igaz, akkor a legtöbb klasszikuson végigrágtam magam. A művészet egyébként nem alkalmas a közvetlen megvalósításra, de voltak

emberek, akik fel tudták használni. A művészet csak közvetetten, áttételesen („tükör által homályosan”) képes közvetíteni valamit a lényegből, mert támaszokra van szüksége, és ahogy az ábrázoló művészet felé haladunk, egyre inkább. Talán még a zene a legmegfelelőbb, aztán a líra, de ezek is csak adekvát alkalmazásban. A művészet mindig valamilyen témán keresztül képes kifejezni magát, vagyis épp ez az, hogy ki kell fejeznie magát, formába önteni az ideát – s ezzel mindig veszít. A legtisztább művészet az üres lap, vagy az üres vászon ... egy zen koan, pár vonalas tusrajzok, ilyesmi. Semmi esetre sem a nagyregények ezeröttszáz oldalban (Gottfried Benn: „Az igazság csak nem lehet ilyen hosszú!”) Ha azt látnám, hogy az írás engem nem vezet el sehova, vagy csak művészkedés lenne, narcisztikus öntetszelgés, hisztérikus expresszionizmus, habozás nélkül abba hagynám. Nagyon utálok az olyan „művészi” alkotásokat, ahol X. Y. a saját komplexusait meg torzulásait pszichoanalitikus mazochizmussal „feltárja”. Ezért törekszem egyszerűsége, világosságra és kohézióra az írásaimban, mert általuk valamit lerendezek magamban, valamit megérttek. És nyomban túl is lépek rajta. Ebből a szempontból az írás számomra nagyon-nagyon fontos, sőt talán a legfontosabb. És ha „dolgozom”, egész más realitást élek meg, más tudatállapotban vagyok, akár csak a vezeték, amit átjár az áram. Olyan állapotban kell tartanom magamat, hogy a „vezeték” szerepet megőrizhessem, erre alkalmas legyek, és a lehető legtudatosabban. Lehet mondani, hogy az írás számomra: *rítus*. Talán ha egy tucat művészt tudnék felsorolni, akiknek az életében a művészet ennyire minden területre kiható, esszenciális kérdés volt, a többiek számára valami úri hobbi, különködés – noha ettől még sok valódi tehetség volt köztük. (2010. december 25.)

Taraszevics Zsuzsának elsősorban történelmi tanulmányai jelentek meg – pedig a történelem önmagában véve egyáltalán nem vonzotta. Csak azért gyakorolt rá vonzerőt, mert a jelenkorban a maga eszményeinek nem találta képviselőit. Sokkal közelebb állt hozzá az irodalom. Éppen ezért történelmi írásai valahol a történelmi szaktanulmány és az esszé határmezsgyéjén álltak, és hol az egyik, hol a másik kapott nagyobb hangsúlyt bennük. Hasonló volt a viszonya a regényhez mint műfajhoz is: nem mondhatni, hogy szívelte volna. A regényt a modernség populáris és a valódi formai szigort nélkülöző műfajának tekintette. Ennek ellenére két regényt is hagyott ránk. Első regényében (*A Farkas kora* – 2011) még túlexponáltak a jellemek, de éppen ezért ez a regény nagyon is jól mutatja, hogy milyen eszmék határozták meg szerzőjét egy életen keresztül. A mű legkiválóbb részei egyértelműen azok a jelenetek, amelyekben a roppant feszes dialógusok révén a heroizmus jelenik meg. Ugyanakkor az I. világháború háttérének egy teljesen más értelmezését adja, mint ami a történelmi köztudatot uralja. Második, e folyóirat hasábjain folytatásokban közölt regényében (*Tercio de la muerte* – 2018) a spanyol bikaviadal világába kalauzol el bennünket, amelynek nemcsak szerelmese, de Magyarországon – nőként! – egyedülálló ismerője is volt, és tulajdonképpen kizárólag e miatt tanult meg spanyolul. Ez a regénye már lényegesen kiérleltebb, mint az előző: hiányzik belőle korábbi munkájának sarkossága, hiányoznak a túlexponált jellemek, de annál erősebben jelenik meg benne vá-

gyódása „egy letűnőben lévő, nemesebb és emelkedettebb világ iránt, amit Sancho Panzák ezrei sem tudnak végképp eltörölni”.

Bár nem volt vallásos alkat, mégis nagyra becsülte az egyház szerepét, és elmondása szerint sokat köszönhetett azoknak az egyházi embereknek – katolikus papoknak, protestáns lelkészeknek – is, akikkel összehozta sorsa. Az egyházhoz való hozzáállásából azonban inkább a keserűség hangja csendül ki amiatt, hogy az hivatása, metafizikai küldetése ellenére sem tudta kivonni magát azokból a szellemi involúciós folyamatokból, amelyek az egész világot áthatják. A már említett levelében így írt erről:

Nagyon úgy néz ki, hogy az egyházra a csendes és méltatlan kimúlás vár; valójában az a szomorú, hogy amikor ez megtörténik, alig valakinek fog feltűnni. A magam részéről tragikusnak sem nevezném: mert a „tragikus vég” csak olyanoknál jöhet szóba, akik harcolva, küzdés közben buknak el – nem pedig megalázkodva, folyamatosan alulmúlva önmagukat. Ha gonosz lennék, azt mondanám, az egyház még elpusztulni sem tud méltósággal, bár ez már túlságosan Voltaire-szagú kijelentés lenne („Pusztítsátok el a gyalázatost!”) – akit viszont ki nem állhatok. (2010. december 25.)

Taraszevics Zsuzsa nem erre a világra való volt. Az élet realitásai nem érdekelték. Az irodalom, a művészet, a gondolatok világában élt, és mindig szenvedés volt számára, ha alá kellett merülnie az élet hétköznapi dolgainak világába. Körülményei azonban úgy hozták, hogy ezt egyre gyakrabban kellett megtennie, és egyre mélyebben. Mint ahogy utolsó időszakában keserű szarkazmussal többször is megjegyezte: „Most aztán saját bőrömön tapasztalhatom meg, hogy mit is jelent az, hogy »*Arbeitsmüchtfrei*«.”

Zsuzsa a szellem arisztokráciájához tartozott. Mint minden szellemi ember, kiváló humorérzékkal rendelkezett. Erősen kritikus természet volt, főként irodalmi értelemben. Rendkívül találóan, ugyanakkor megsemmisítő szarkazmussal tudta jellemezni azokat az embereket, akik negatív értelemben kivívták figyelmét, és az ilyen vonatkozásokban szinte kimeríthetetlen volt a kreativitása. Alighanem e sorok írója sem kerülte el ezt, de erről szerencsére nincs tudomása. Kiváló nyelvérzéke volt. Nagyon jól tudott oroszul, hiszen férje orosz volt, és a Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán szerzett diplomát 2004-ben orosz nyelv és irodalomból. Ezen felül magas szinten ismerte és gyakorolta az angol és a spanyol nyelvet, és viszonylag jól olvasott franciául. Ha csak egy módja volt rá, minden szerzőt igyekezett eredetiben olvasni.

Bár Zsuzsával csaknem egy évtizeden keresztül szoros kapcsolatban voltam, tulajdonképpen sohasem találkoztunk. Mindössze egyszer voltunk egy társaságban, de még a tényleges megismerkedésünk előtt. Egy-két évvel később megkeresett telefonon, és attól fogva rendszeresen tartottuk egymással a kapcsolatot – de csak telefonon keresztül, esetenként levelet is váltva. Heti rendszerességgel ismétlődő telefonbeszélgetéseink rendszerint nagyon izgalmas, szellemileg felfrissítő, magasan intellektuális

diskurzusok voltak. A témát csaknem mindig ő határozta meg – és ez rendszerint az a kérdés volt, amely éppen akkor érdeklődésének középpontjában állt. Mint ahogy említett levelében megfogalmazta,

egyedül én vagyok képes arra, hogy értelmet és célt adjak az életemnek, de nem úgy, hogy azt „feláldozom” egy másik embernek, mert ebben az önmehtagadás érvényesül ugyan, de az önállítás nem, és szerintem a kettőnek ki kell egészítenie egymást. Nem vagyok önző a szó köznapi értelmében, ugyanakkor minden csak annyiban érdekel, amennyiben önmagammal valamiképpen kapcsolatban van. (2010. december 25.)

Tulajdonképpen csaknem mindig intellektuális-kulturális élményt jelentett vele beszélgetni. Tudásából, gondolkodásának következetességéből, látásának mélységéből az írásai csak töredékes képet adhatnak.

Halálhíre Balatonföldváron ért. Mint minden nap nyaralásunk alatt, aznap is a Kármelhegyi Boldogasszony-kápolna melletti parkba mentem, ahol éppen a megelőző napon avatták fel az új kálváriát. Még mielőtt elindultam volna szállásunkról, eszembe jutott, hogy hoztunk magunkkal egy távcsövet, de még elő sem vettük. Magamhoz vettem hát, fogtam a könyveimet és a laptopot, s a földvári magasparton elindultam a kis liget felé. De előbb még, gondoltam, megnézem távcsővel a túlpartot. A túlpart látványa nem nagyon kötött le, alig is látszott, viszont észrevettem, hogy a Balaton vize egészen különös. Aznap éppen meglehetősen viharos idő volt, sötét felhők kergették egymást az égen, de közöttük rövidebb-hosszabb időre kisütött a nap. A tó haragos hullámokat vetett. S ahogy elkezdtem nézni a vizet távcsővel, valami egészen más látvány tárult a szemem elé, mint amit szabad szemel lehetett látni. Nyugodt lelkiismerettel mondhatom: ilyen szépséget még nem láttam! Ahogy a nap a haragos hullámokon ezerszeresen megcsillant, alig tudtam levenni róla a szemem. Ha úgy irányítottam a távcsövet, hogy a part ne látsszon, akkor határozottan az a benyomásom volt, mintha nem is egy víztükröt látnék, hanem egy függőleges, földöntúli csillogású fal jelenne meg előttem. Lenyűgözve bámultam a csillogást. Semmi konkrét tárgy nem volt, ami elvonhatta volna figyelmemet, csak az egész látóteret betöltő csillogás. Nem víz, csak függőleges csillogás, mely mintha csak nem is felületi jelenség lett volna, hanem a „textúra” mélyéből fakadt volna. Mindebből szabad szemmel semmi nem látszott. A nap már eléggé alacsonyan járt, és egy bő félóra múlva végre rászántam magam, hogy továbbinduljak a kis néptelen park felé. A kápolna, melyet még a XX. század elején az itt nyaraló arisztokraták építtettek maguknak, a frissen felavatott kálvária, a park ligetesen nőtt fái és a csaknem teljes csönd: ennél ideálisabb helyet a munkához aligha lehet elképzelni. És ott, ebben a szinte paradicsomi állapotban, a földöntúli csillogástól még csaknem bódult állapotban ért el Zsuzsa halálhíre. Az édesanyja hívott fel. A döbbenet után rögtön eszembe jutott az a film, amelyről korábban természetesen Zsuzsával is szót ejtettünk: *Fliegauf Benedek Csillogás* című filmje. A csillogás, amelyről akkorra odaát már ő is tapasztalatot sze-

rezhetett. Tapasztalatot szerzett a valóságnak arról a magasabb fokáról, amelynek fényében a mi világunk olyan, mintha csak Platón barlangjának árnyjátéka volna.

*Hah, ó tudatlan, a halál napján
fog csak fény derülni rá:
Álom volt csupán, mit láttunk,
s amit hallottunk, puszta mese.*

Khwádzsa Mír Dard (1721–1785)

BIBLIOGRÁFIA

– 2003 –

Alekszandr Dugin: Gótok, hunok és a szvasztika
Északi Korona, 5. sz. 7–8. o. Ford. T. Zs.
Alekszandr Dugin: A türkök ökömenéje és a sámánizmus
Északi Korona, 5. sz. 9–10. o. Ford. T. Zs.

– 2004 –

Alekszandr Dugin: Amerika, a „zöld ország” (részletek)
Tradíció. A Metafizikai Tradicionalitás Évkönyve MMIV (Debrecen), 221–228. o. Ford. T. Zs.

– 2005 –

Alekszandr Dugin: Az ellenbeavatás René Guénon munkássága szerint
Északi Korona, 13. sz. 34–39. o. Ford. T. Zs.
Ioann (Szentpétervár és Ladoga metropolitája): A rombolók masírozása
Északi Korona, 17. sz. 18–20. o. Ford. T. Zs.

– 2006 –

[T. Zs.] Ragyogó középkor
Északi Korona, 21–22. sz. 38–43. o.
[T. Zs.] A Codreanu-legenda
Északi Korona, 23. sz. 36–45. o.
[T. Zs.] LéonDegrelle, a világháború utolsó krónikása
Északi Korona, 24. sz. 26–36. o.

– 2007 –

[T. Zs.] A „chilei héják” és a „hatalom akarása”. Búcsú Augusto Pinochettől

Északi Korona, 25. sz. 43–49. o.

[T. Zs.] Amerika, a Gólem

Északi Korona, 26. sz. 17–27. o.

[T. Zs.] Az Orosz Birodalom „alapköve”. Pjotr Sztolipin élete és halála

Északi Korona, 27–28. sz. 34–55. o.

[T. Zs.] Bekezdések a modern nőről

Északi Korona, 29–30. sz. 58–63. o.

– 2009 –

[T. Zs.] Korunk (ál)vallása

Északi Korona, 31. sz. 63–70. o.

[T. Zs.] Gondolatok a képregényről – festészet és a film tükrében

Északi Korona, 31. sz. 80–97. o.

– 2011 –

[V. Zs.] *A Farkas kora*

Budapest, Kairosz Kiadó. 238 oldal

– 2012 –

Buji Ferenc: *Harc az óriásfarkassal*. Beszélgetés Veres Zsuzsannával

Magyar Hírlap, 2012. január 14. 14. o.

[V. Zs.] *Az örök libertinus*. 1. rész

Magyar Hírlap, 2012. május 12. 14. o.

[V. Zs.] *Az örök libertinus*. 2. rész

Magyar Hírlap, 2012. május 19. 15. o.

[T. Zs.] A történelem átértékelése. A „háromdimenziós” történelemfelfogás

Horváth Róbert – Murányi Tibor (szerk.): *Láthatatlan rezgéseim tánca minden. A hetvenéves László András köszöntése*. Budapest, Aktémossyné Kiadó, 189–216. o.

– 2013 –

[T. Zs.] *A Caudillo – Francisco Francóról*. A tiszta jobboldaliság érvényesítése a 20. század viharában

Magyar Hüperión, 1. sz. (I. évf.) 30–44. o.

[T. Zs.] *A vörös csillag árnyékában*. A konkvisztádor halála. Nyikolaj Gumiljovról

Magyar Hüperión, 3. sz. (I. évf.) 311–326. o.

[V. Zs.] *Luchino Visconti: A párdúc*

Életünk, 1. sz. (LI. évf.) 22–44. o.

– 2014 –

[V. Zs.] *Ének Igor harcáról*

Új Forrás, 1. sz. (XLVI. évf.) 22–44. o.

[V. Zs.] *Alex Raymond Wasp Amerikája*

<http://ujforras.hu/alex-raymond-wasp-amerikaja/> (digitális publikáció: 2014. július 17.)
[V. Zs.] A photo-strip elfeledett klasszikusa. David Wright: *Carol Day*.
<http://ujforras.hu/a-photo-strip-elfeledett-klasszikusa-david-wright-carol-day/> (digitális publikáció: 2014. augusztus 14.)

– 2015 –

[V. Zs.] A Minótaurusz labirintusában. A spanyol bikaviadal
Életünk, 3. sz. (LIII. évf.) 39–84. o.
[V. Zs.] Terror Buenos Airesben. Az argentin képregény
Életünk, 5. sz. (LIII. évf.) 74–81. o.
[V. Zs.] Az örök libertinus
Életünk, 9. sz. (LIII. évf.) 36–45. o.

– 2016 –

[V. Zs.] Az apokalipszis ügynökei
Életünk, 1–2. sz. (LIV. évf.) 10–36. o.
[V. Zs.] Oszip Mandelstam, az „ismeretlen katona”
Életünk, 7. sz. (LIV. évf.) 45–56. o.
[V. Zs.] Bújócska a halállal. A Gumiljov-ügy
Életünk, 12. sz. (LIV. évf.) 48–69. o.

– 2017 –

[V. Zs.] Út a forradalomba. Pjotr Sztolipin élete és halála. 1. rész
Életünk, 4. sz. (LV. évf.) 75–84. o.
[V. Zs.] Út a forradalomba. Pjotr Sztolipin élete és halála. 2. rész
Életünk, 5. sz. (LV. évf.) 54–72. o.

– 2018 –

[V. Zs.] *Tercio de la muerte* (A halál harmada). 1. rész
Életünk 1. sz. (LVI. évf.) 75–84. o.
[V. Zs.] *Tercio de la muerte* (A halál harmada). 2. rész
Életünk 3. sz. (LVI. évf.) 73–84. o.
[V. Zs.] *Tercio de la muerte* (A halál harmada). 3. rész
Életünk 4. sz. szám (LVI. évf.) 62–84. o.
[V. Zs.] *Tercio de la muerte* (A halál harmada). 4. rész
Életünk 5. sz. (LVI. évf.) 152–167. o.
[V. Zs.] *Tercio de la muerte* (A halál harmada). 5. rész
Életünk 7. sz. (LVI. évf.) 1–28. o.